

УДК 582.998.2:633.88.03

Код UPOV: ACHIL_SUB

Методика
проведення експертизи сортів деревію майже звичайного
(*Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka.

2. Необхідний рослинний матеріал – кореневища

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 60 кореневищ.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин $0,70 \times 0,35$ м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці

ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка на відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Оскільки, деревій майже звичайний розмножують вегетативно, то всі рослини практично завжди подібні.

Для оцінки однорідності інбредних ліній і гібридів приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові. Для оцінки однорідності перехреснозапильних сортів приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним. Для сортів, які розмножують вегетативно, достатньо визначити, чи є рослинний матеріал однорідним за виявленням ознак і чи не зустрічаються мутації і домішки.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Для визначення забарвлення листової пластинки використовують шкалу кольорів

RHS, група кольорів № 137 Green Group (зелена група) і № 144 Yellow-Green Group (жовто-зелена група). У рослин одного сорту забарвлення листкової пластинки може змінюватися залежно від фази розвитку. Так, у рослин сорту Еней під час фази відростання забарвлення листків 137С, а у фазі масового цвітіння – 136С.

Для визначення забарвлення квітки використовують групу кольорів № 155 White Group (біла група).

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: габітус (ознака 1);
- Рослина: час цвітіння (ознака 6);
- Квітка: забарвлення (ознака 25).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів деревію майже звичайного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Рослина: габітус VG 5	компактний	3	Еней
		напіврозлогий	5	
		розлогий	7	
2. (+) QN	Рослина: за висотою MG 5	низька	3	Еней
		середня	5	
		висока	7	
3. (+) QN	Рослина: діаметр куща MG 5	малий	3	Еней
		середній	5	
		великий	7	
4. QN	Рослина: опушення VG 5	слабке	3	Еней
		середнє	5	
		сильне	7	
5. QN	Рослина: облиствленість VG 5	слабка	3	Еней
		середня	5	
		сильна	7	
6. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння VG 5	ранній	3	Еней
		середній	5	
		пізній	7	
7. (+) QL	Стебло: положення у просторі VG, 5	пряме	3	Еней
		похиле	5	
		висхідне біля основи	7	
8. QN	Стебло: галузистість MS 5	нерозгалужене	3	Еней
		розгалужене у верхній частині	5	
		розгалужене по всій довжині	7	
9. (*) PQ	Листок: розміщення сегментів I-го порядку VS, 5	чергове	1	Еней
		супротивне	2	
10. (+) PQ	Листок: розміщення сегментів II-порядку VS, 5	чергове	1	Еней
		супротивне	2	
11. (+) QN	Листок: центральна жилка за шириною MS, 5	вузька	3	Еней
		середня	5	
		широка	7	
12. PQ	Листок: кінцеві частки листкових сегментів за формою VS, 5	вузьколійно-ланцетні	3	Еней
		лінійно-ланцетні	5	
		ланцетні	7	
13. PQ	Листок: проміжні зубці між основними сегментами VS, 5	відсутні	1	Еней
		наявні	9	

1	2	3	4	5
14. (+) QN	Листкова пластинка: за розміром (<u>верхньостеблова</u>) MS, 5	мала	3	Еней
		середня	5	
		велика	7	
15. (+) QN	Листкова пластинка: за розміром (<u>середньостеблова</u>) MS, 5	мала	3	Еней
		середня	5	
		велика	7	
16. (+) QN	Листкова пластинка: за розміром (<u>нижньостеблова і прикоренева</u>) MS, 5	мала	3	Еней
		середня	5	
		велика	7	
17. PQ	Листкова пластинка: забарвлення VG, 5	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
18. QL	Суцвіття: за щільністю VG 5	нещільне	1	Еней
		щільне	9	
19. (+) QN	Суцвіття: за розміром центрального щитка з кошиками MG, 5	мале	3	Еней
		середнє	5	
		велике	7	
20. PQ	Кошик: форма обгортки VG 5	яйцеподібна	1	Еней
		яйцеподібно-циліндрична	2	
		видовжена	3	
		видовжено-яйцеподібна	4	
21. PQ	Обгортка: забарвлення облямівки листочків VG 5	світло-буре	1	Еней
		темно-буре	2	
		світло-коричневе	3	
		коричневе	4	
		темно-коричневе	5	
22. PQ	Обгортка: форма зовнішніх листочків VG, 5	видовжена	1	Еней
		видовжено-еліптична	2	
23. (+) PQ	Квітка: форма язичків MS 5	округла	1	Еней
		округло-овальна	2	
		поперечно-овальна	3	
24. QN	Квітка: кількість зубців на верхівці язичка MS, 5	один	1	Еней
		два-три	2	
25. (*) PQ	Квітка: забарвлення VG 5	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		

1	2	3	4	5
26. (+) QN	Рослина: масова частка ефірної олії L, 4	низька	3	Еней
		середня	5	
		висока	7	
27. (+) QN	Ефірна олія: вміст азулену L, 4	низький	3	Еней
		середній	5	
		високий	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів деревію майже звичайного

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку
1	Початок відростання
2	Повне відростання
3	Бутонізація
4	Початок цвітіння
5	Повне цвітіння
6	Кінець цвітіння

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 50, середня – 50–75, висока – понад 75.

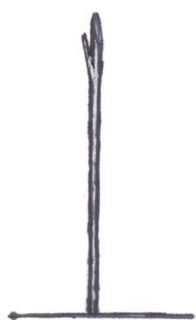
До 3. Рослина: діаметр куща, см.

Малий – до 60, середній – 60–75, великий – понад 75.

До 6. Рослина: час цвітіння, декада, місяць.

Ранній – повне цвітіння у II-й декаді липня, середній – повне цвітіння у III-й декаді липня, пізній – повне цвітіння у I–II-й декаді серпня.

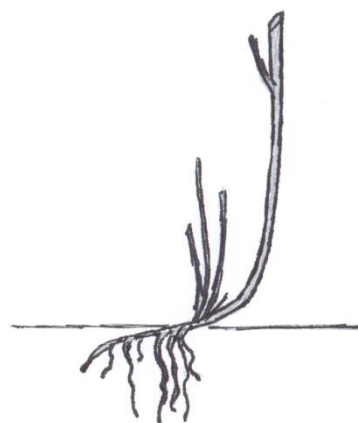
До 7. Стебло: положення у просторі.



3
Пряме

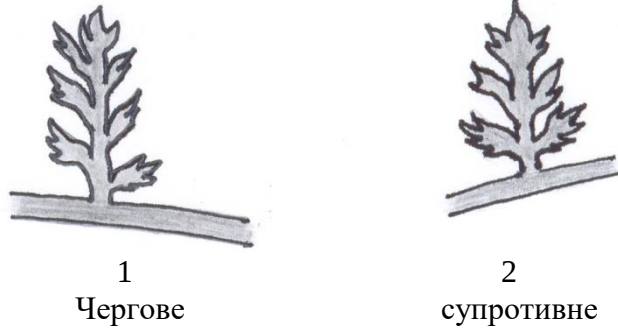


5
похиле



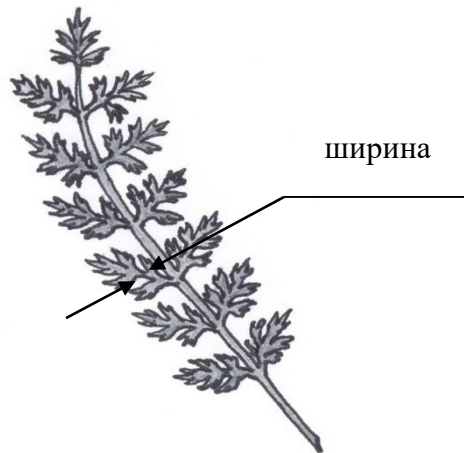
7
висхідне біля основи

До 10. Листок: розміщення сегментів II-го порядку.



До 11. Листок: центральна жилка за шириною, мм.

Вузька – до 1,0, середня – 1,0–1,5, широка – понад 1,5.



До 14. Листкова пластинка: за розміром (верхньостеблова), см.

Мала – до $5,0 \times 0,6$; середня – $5,0-8,0 \times 0,7-1,5$; велика – понад $8,0 \times 1,5$.

До 15. Листкова пластинка: за розміром (середньостеблова), см.

Мала – до $6,0 \times 0,8$; середня – $6,1-10,0 \times 0,9-2,0$; велика – понад $10,0 \times 2,0$.

До 16. Листкова пластинка за розміром (нижньостеблова і прикоренева), см.

Мала – до $7,0 \times 1,0$; середня – $7,1-15,0 \times 1,1-3,0$; велика – понад $15,0 \times 3,0$.

До 19. Суцвіття: за розміром центрального щитка з кошиками, см.

Мале – до $6,0 \times 5,0$, середнє – $6,1-8,0 \times 5,1-6,0$, велике – понад $8,0 \times 6,0$.

До 23. Квітка: форма язичків.



До 26. Рослина: масова частка ефірної олії у надземній частині, %.

Визначають у свіжій сировині за методом Клевенджера. Вказаний показник – середнє за 3 роки досліджень. Фаза максимального накопичення ефірної олії (бутонізація, початок або повне цвітіння).

Низька – до 0,15; середня – 0,15–0,20; висока – понад 0,20.

До 27. Ефірна олія: вміст азулену, %.

Визначають методом ГРХ. Фаза максимального накопичення азулену.

Низький – до 40, середній – 40–50, високий – понад 50.

9. Література

1. [Електронний ресурс]: http://uk.wikipedia.org/wiki/Деревій_звичайний
2. Лікарські рослини України // URL: <http://plants.land.kiev.ua/63.html>